

17. 5. 2021

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K možnosti analogické aplikace úpravy zvláštní odměny obchodního zástupce

Zvláštní odměna obchodního zástupce je specifickým právním institutem upraveným v ustanovení § 2514 a násl. občanského zákoníku („OZ“). Současná právní úprava zvláštní odměny představuje transpozici čl. 17–19 směrnice č. 86/653/EHS[1] („Směrnice“). Ačkoliv se Soudní dvůr Evropské unie („SDEU“) jasně vyjádřil, že ze Směrnice analogická aplikace na jiné vztahy, než je obchodní zastoupení, nevyplývá, dovedly soudy některých členských států analogickou aplikaci zvláštní odměny na základě svého vnitrostátního práva, a to zejména na vztahy komise, franšízy a distribuce.

Zda je tato analogická aplikace úpravy zvláštní odměny možná též na základě českého právního řádu rozebereme v následujících odstavcích.

Zvláštní odměna je svou povahou institutem sui generis. Představuje v zásadě protiplnění zastoupeného za vybudování zákaznické základny obchodním zástupcem, z které může zastoupený po ukončení obchodního zastoupení i nadále profitovat, aniž by musel obchodnímu zástupci platit provizi. Jedná se nicméně o protiplnění, které je závislé na posouzení spravedlnosti placení zvláštní odměny v jednotlivých případech (tzv. korektiv ekvity) a které má částečně sociálně-ochranný charakter v tom smyslu, že chrání obchodního zástupce jako osobu, která se nachází ve slabším postavení oproti zastoupenému a která je mnohdy existenčně závislá na finančních zdrojích z obchodního zastoupení.[2]

Právě z důvodu povahy zvláštní odměny jako protiplnění dovedly soudy některých států analogickou aplikaci zvláštní odměny na vztahy, v jejichž rámci osoba odlišná od výrobce[3] (tj. určitý prostředník) zajišťuje odbyt zboží či služeb výrobce a vytváří za tímto účelem zákaznickou základnu obdobně jako obchodní zástupce. Jedná se zejména o vztahy komise, distribuce a franšízy. Pro analogickou aplikaci zvláštní odměny na tyto vztahy musí být splněny nejen podmínky pro vznik práva na zvláštní odměnu, které zákon předpokládá pro vztah obchodního zastoupení, ale mnohdy též podmínky další. Dle německé a rakouské judikatury je například třeba, aby byli tito prostředníci začleněni do organizace odbytu výrobce způsobem a v míře, že plní z ekonomického hlediska úkoly obdobně obchodnímu zástupci. Dle německé judikatury je dále třeba smluvního zakotvení povinnosti prostředníka předat údaje o zákaznících výrobci, tak aby mohl výrobce zákaznickou základnu okamžitě a bez dalšího využít. Dle rakouské judikatury pak na rozdíl od německé není třeba smluvního zakotvení této povinnosti, postačuje pouze faktická možnost výrobce údaje o zákaznících získat.

SDEU odmítl ve svém rozhodnutí ve věci Mavrona[4] přiměřenou aplikaci Směrnice na právní vztahy, v jejichž rámci jedná prostředník vlastním jménem, což je případ komise, distribuce i franšízy. Dle SDEU není potřeba ochrany těchto osob stejná jako potřeba ochrany obchodních zástupců jednajících jménem zastoupeného. Analogické použití úpravy Směrnice, a tedy i úpravy zvláštní odměny, tak nevyplývá přímo ze Směrnice, soudy členských států ji ale mohou dovést na základě svého vnitrostátního práva. Učinily tak například výše zmíněné německé a rakouské soudy. V České republice nebyla dosud možnost analogické aplikace úpravy zvláštní odměny na vztah komise, distribuce či franšízy judikována.

Nejblíže k postavení obchodního zástupce má komisionář, který vykonává trvalou činnost[5]

spočívající v uzavírání obchodů pro komitenta. Komisionář na rozdíl od obchodního zástupce jedná vlastním jménem. Původní úprava komise v obchodním zákoníku („ObchZ“), umožňovala přiměřené použití ustanovení o obchodním zastoupení na vztah komise, je-li předmětem závazku komisionáře trvalá činnost.^[6] Nový OZ tuto úpravu nepřevzal, v současnosti tedy neexistuje výslovné ustanovení, které by přiměřené použití úpravy obchodního zastoupení (a tedy i zvláštní odměny) na vztah komise umožňovalo. Důvodová zpráva k OZ se k této změně nevyjadřuje. Teoreticky by se mohlo jednat o reakci zákonodárce na výše uvedené rozhodnutí SDEU ve věci Mavrona, dle nějž Směrnice (kterou současná úprava obchodního zastoupení transponuje) neumožňuje analogickou aplikaci svých ustanovení na komisi. Dle Kindla tak nelze aplikovat ochranu danou obchodním zástupcům na komisionáře, jak tomu bylo za účinnosti původní úpravy ObchZ.^[7] Lze se ale setkat i s výkladem odlišným.^[8]

Vzhledem k současnému znění OZ, který výslovně nezakotvuje přiměřené použití úpravy obchodního zastoupení na komisi, a vzhledem k tomu, že česká úprava zvláštní odměny transponuje Směrnici, pro níž SDEU analogii na komisi odmítl, neexistuje dle mého názoru pro analogickou aplikaci úpravy zvláštní odměny na vztah komise dostatečný právní základ. Též vzhledem k sociálně-ochrannému charakteru práva na zvláštní odměnu nelze úpravu zvláštní odměny analogicky aplikovat na vztahy jiné, u kterých potřeba ochrany nedosahuje úrovně potřeby ochrany obchodních zástupců. Naopak pokud by právo na zvláštní odměnu představovalo čistě právo na protiplnění za vybudování zákaznické základny, byly by úvahy o analogii více než na místě.

Smlouva o franšíze i smlouva o distribuci jsou smlouvami nepojmenovanými. S obchodním zastoupením mají společné zejména to, že jsou vztahem trvalého charakteru, jehož obsahem je snaha jedné strany používat své schopnosti k uvedení výrobku či služby jiné strany na trh. Distributor a příjemce franšízy je též stejně jako obchodní zástupce nezávislým podnikatelem a chrání zájmy výrobce. Na rozdíl od obchodního zástupce však příjemce franšízy a distributor jedná vlastním jménem a na vlastní účet. Dle konkrétního smluvního uspořádání vztahu distribuce či franšízy může být podobnost s obchodním zastoupením menšího či většího rázu. Pro analogickou aplikaci v Německu a Rakousku je tedy třeba (jak uvedeno výše) začlenění distributora / příjemce franšízy do organizace odbytu v míře a způsobem, že plní z ekonomického hlediska úkoly obdobné obchodnímu zástupci.

Ve vztahu distribuce a franšízy je podobnost s obchodním zastoupením ještě o stupeň nižší než u komise. Nižší je též potřeba ochrany těchto prostředníků, kteří se jen v náznamech podobají typickému obchodnímu zástupci, který byl předlohou pro úpravu ve Směrnici. Silný argument pro analogickou aplikaci úpravy zvláštní odměny na nepojmenované smlouvy by přineslo zakotvení přiměřené aplikace úpravy obchodního zastoupení na komisi po vzoru zrušeného ustanovení § 590 ObchZ. Pokud by byla úprava zvláštní odměny z vůle zákonodárce aplikována na dvě smlouvy pojmenované, v jejichž rámci dochází k podpoře prodeje zboží výrobce a budování zákaznické základny, dalo by se uvažovat o obecnosti úpravy zvláštní odměny a její aplikaci na všechny smlouvy nepojmenované, v jejichž rámci taktéž dochází k podpoře prodeje a budování zákaznické základny. Jinými slovy bychom mohli zvláštní odměnu vnímat jako obecný právní institut, jehož cílem je vyrovnat výhodu výrobce, která mu vznikne převzetím zákaznické základny vybudované prostředníkem. Současná právní úprava ale dle mého názoru takový výklad neumožňuje a analogická aplikace zvláštní odměny na vztah distribuce a franšízy tedy možná není.

Závěr

Za situace, kdy zvláštní odměna nepředstavuje čistě protiplnění zastoupeného za vybudování zákaznické základny a kdy český právní řád výslovně nezakotvuje možnost přiměřené aplikace úpravy zvláštní odměny na další pojmenované smlouvy, v jejichž rámci dochází k podpoře odbytu a vybudování zákaznické základny, nelze dle mého názoru uvažovat o analogické aplikaci úpravy

zvláštní odměny na nepojmenované smlouvy a na komisi.

Mgr. Jana Marková, LL.M. Eur.,
koncipientka

TaylorWessing

[TaylorWessing e|n|w|c advokáti v.o.s.](#)

U Prašné brány 1078/1
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 819 216

e-mail: j.markova@taylorwessing.com

[1] Směrnice Rady ze dne 18. prosince 1986 o koordinaci právní úpravy členských států týkající se nezávislých obchodních zástupců (86/653/EHS).

[2] Na trhu se nicméně nachází též obchodní zástupci právnické osoby se silnou pozicí. V těchto situacích sociálně-ochranná funkce zvláštní odměny ztrácí svůj význam.

[3] Pro zjednodušení mluvíme v tomto článku o výrobci, ačkoliv ne vždy je stranou smlouvy usilující o prodej zboží / poskytnutí služby přímo výrobce. Takovou osobou může být například též jiný distributor.

[4] Usnesení SDEU ze dne 10.2.2004 ve věci C-85/03 (Mavrona & Sia OE proti Delta Etaireia Symmetochon AE), bod 17. K dispozici >>> [zde](#).

[5] Trvalá činnost není charakteristickým znakem komise, není ale vyloučena.

[6] § 590 ObchZ: „Je-li předmětem závazku komisionáře trvalá činnost, použije se na vztah mezi komitentem a komisionářem přiměřeně též ustanovení upravující smlouvu o obchodním zastoupení.“

[7] Srov. KINDL, Jiří. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. § 2483, odst. 19, s. 2652-2653. ISBN 978-80-7400-747-7.

[8] Srov. BALARIN, Jan. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. § 2455, odst. 16, s. 2634. ISBN 978-80-7400-747-7.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Nová pravidla ICC pro rozhodčí řízení: Přehled klíčových změn účinných od 1. června 2026](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [Když model počítá správně, ale závěr je zavádějící: limity AI při oceňování podniků](#)
- [Nařízení prodeje jednotky jako ultima ratio ochrany práv ostatních vlastníků?](#)